

การสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*

COMMUNICATION IN THE MAHACHAT SERMON TO PROMOTE CITIZENSHIP IN DEMOCRACY

พระมหาพงษ์เทพ ล้อประเสริฐ*, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล, สุภาภรณ์ ศรีดี, สมาน งามสนธิ
Phramaha Pongthep Liohprasert*, Hareuthai Panyarvuttrakul, Supaporn Sridee, Sman Ngamsanit
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย
School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat OpenUniversity, Nonthaburi, Thailand
*Corresponding author E-mail: golfclove@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประเด็นเนื้อหาสาร 2) วิธีการนำเสนอสาร 3) แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสารและวิธีการนำเสนอสารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านบทเทศน์มหาชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระนักเทศน์มหาชาติ คฤหัสถ์ และนักวิชาการ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ประเด็นเนื้อหาสาร มี 4 มิติ คือ 1.1) ด้านกายทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตนผ่านกัณฑ์ครุฑกัณฑ์ 1.2) ด้านสังคม แสดงเนื้อหาด้านอุดมการณ์ กฎหมาย และความซื่อสัตย์ผ่านกัณฑ์ทศพร 1.3) ด้านจิตใจ สำนึกความเป็นพลเมืองไทย ความยุติธรรม เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมผ่านกัณฑ์หิมพานต์ 1.4) ด้านปัญญา เน้นคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองโดยสันติวิธีผ่านกัณฑ์จุลพน 2) วิธีการนำเสนอสาร ใช้เทคนิคการจัดลำดับเนื้อหา คือ 2.1) การเปิดเรื่องเล่าที่มาของเรื่องเป็นทำนองต้อนรับผู้มาฟังเทศน์มหาชาติ 2.2) นำเสนอเนื้อหาผ่านมุมมองการเล่าเรื่องใช้ลีลา น้ำเสียง ทำนอง เป็นตัวดำเนินเรื่องแสดงถึงลักษณะของบุคคล การจรรโลงใจให้สัมผัสถึงธรรมะ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ 2.3) การสรุปประเด็น แสดงความคิดรวบยอดด้วยการสร้างคำใหม่ให้จดจำ 3) แนวทางการพัฒนาเนื้อหาและวิธีการผ่านบทเทศน์มหาชาติ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควรดำเนินการตามแผนพัฒนาอย่างมีระบบ ควรมุ่งเป้าหมายให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา บูรณาการสื่อใหม่ และการใช้ประโยชน์จากบทบาทของวัดในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การเทศน์มหาชาติ, การส่งเสริม, ความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of this research were to study communication to promote democratic citizenship via the Mahachat sermon in terms of 1) content and messages in the sermon; 2) method of presentation; and 3) approaches for improving the messages, content and presentation style to further promote good citizenship in a democracy. This research used the qualitative research method of in-depth interviews. There were 20 key informants, consisting of Buddhist monks who had experience in giving the Mahachat sermon; lay people who had listened to the

Mahachat sermon; and academic experts with experience in the fields of communication arts and religion. The key informants were chosen by purposive sampling. The data collection instruments were an in-depth interview form and a focus group discussion form. Data were analyzed by drawing conclusions. The results showed that 1) For content, there were 4 main dimensions: 1.1) in the physical dimension, monks could use the content of the 13th chapter (Nakorngran) to transmit ideas intended to mold listeners' knowledge, attitudes and behavior to be more fitting for citizens in a democracy; 1.2) in the social dimension, monks could use the content in the first chapter (Tosaporn) to transmit the ideals of responsibility, honesty, and being a law-abiding citizen; 1.3) in the emotional dimension, monks could use content in the second chapter (Himaphan) to transmit conscientiousness about being a Thai citizen, being just, and having a civic sense of self-sacrifice for the common good; and 1.4) in the intellectual dimension, monks could use content in the 6th chapter (Julaphon) to transmit ideas about the importance of analytical thinking, evidence-based rational problem-solving, and participating in politics and administration using only peaceful means. 2) For presentation methods, monks would normally 2.1) start by introducing the audience to the subject by relating the origins of the Mahachat sermon and its story; (2) tell the story using their tone of voice, gestures, and cadence to bring out both the good and bad sides of each character, to arouse listeners' emotions and encourage them to see the truth and beauty of the dharma teachings, to really enjoy the story while listening, and to gain lessons they can then put to use in their daily lives; 2.3) summarize the lessons, give good take-home conclusions from the tale, and conclude with memorable new definitions and key phrases. 3) For suggestions for improving the content and methods of preaching via the Mahachat sermon to promote citizenship in a democracy, a systematic development plan should be implemented to providing accurate knowledge of Buddhist principles, integrating modern media, and leveraging the role of temples as community centers.

Keywords: Communication, The Mahachat Sermon, Promotion, Citizenship, Democracy

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย นอกจากนี้ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิในอำนาจอธิปไตยมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตย พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีหลายองค์ประกอบที่กระทำร่วมกัน ทั้งประชาชน สังคม การเมือง หลักการ กลไกของรัฐ และสังคมเศรษฐกิจการตลาดแบบเสรีซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมไปสู่สิ่งใหม่ (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2564) ในระดับปัจเจกบุคคล ความเป็นพลเมืองเป็นคุณสมบัติสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะ ประสบความสำเร็จได้ประชาชนต้องมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง (สถาบันพระปกเกล้า, 2555) ประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศให้มีความเป็นพลเมืองเพื่อให้การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จนั้นไม่ใช่เพียงมีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องมีความเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยโดยคุณลักษณะสำคัญ คือ ยึดมั่นในหลักศีลธรรม และคุณธรรมของศาสนา (พระอัครเดช ญาณเตโช (โลภะผล), 2557)

มีสิทธิและหน้าที่ประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และกฎหมายเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริงตามหลักการทางประชาธิปไตย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ โดยอาศัย หลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) เคารพศักดิ์ศรี 2) เคารพสิทธิและเสรีภาพ และ 3) การรับผิดชอบ “ความเป็นพลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ 1) การรับผิดชอบ ต่อตนเองและพึงตนเองได้ 2) เคารพสิทธิของผู้อื่น 3) เคารพความแตกต่าง 4) เคารพความเสมอภาค 5) เคารพกติกา และ 6) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ทั้งนี้ วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และก่อให้เกิดรูปแบบประเพณีที่มีหลากหลายไปตามท้องถิ่น แต่ยังคงความหมายเช่นเดียวกัน ประเพณีเหล่านี้มักสืบเนื่องจากพระพุทธศาสนาด้วยเหตุที่ชนชั้นปกครองเป็นผู้นำในการเลือกรับศาสนาใหม่ที่ได้รับมาจากต่างชาติจึงมีความต้องการเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณี พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนที่ต่างเผ่าพันธุ์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติตามเพื่อสร้างบูรณาการให้เกิดทั้งในทางสังคม และวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า ประเพณีในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องของการแพร่กระจายจากเบื้องบนลงสู่ล่างโดยผ่านการสื่อสาร และสื่อต่าง ๆ เช่น วัด วรรณกรรม และศิลปกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ จึงเป็นการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และค่านิยมของคนไทยได้อย่างกว้างขวาง

การเทศน์มหาชาตินับว่าเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งของไทย ทั้งยังได้นำ เนื้อเรื่องไปใช้ในการเทศน์ที่มีลักษณะพิเศษ คือ สอดแทรกรูปแบบและวิธีการลงไปเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสและศรัทธามากยิ่งขึ้น เรื่องมหาชาติจึงเป็นวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเพียงเรื่องเดียวที่นิยมใช้เผยแพร่คุณธรรมคำสอนทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ในมหาชาติก็ยังเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธศาสนิกชนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขตามคำสอนของศาสนา โดยวิธีใน การสื่อสารด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองผ่านการเทศน์มหาชาติ เนื่องจากการฟังเทศน์มหาชาติเป็นที่นิยมกันมากในหมู่พุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ มีการประชุมกันฟังเทศน์มหาชาติทุก ๆ ปี อาจเป็นเพราะเนื้อเรื่องมีความสนุกสนานและมีคติธรรมสอนไปในตัว พุทธศาสนิกชนจึงได้นำเอาหลักคำสอนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต แม้แนวคิดหลักของ เรื่องมหาชาติ เนื้อหาสาระของเรื่องก็ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์เกือบทั้งหมด คตินิยมในการฟังเทศน์มหาชาติจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต เพื่อความชัดเจน และความเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้ในการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชน การเทศน์มหาชาติเป็นการเล่าเรื่องเวสสันดรชาดกว่าด้วยพระบุญจริยาในอดีตชาติเมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ทรงบำเพ็ญพระบารมีเป็นชาติสุดท้ายก่อนจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเรื่องที่มีเนื้อความยาวซึ่งถูกแบ่งออกเป็นตอน ๆ แต่ละตอนก็เรียกว่ากัณฑ์ เช่น เรื่องมหาเวสสันดรชาดกถูกแบ่งเป็น 13 ตอน เรียกว่ามี 13 กัณฑ์ 1000 พระคาถา คือ กัณฑ์ทศพร มี 19 พระคาถา กัณฑ์หิมพานต์ มี 134 พระคาถา กัณฑ์ทศพรกัณฑ์ มี 209 พระคาถา กัณฑ์วนประเวศน์ มี 57 พระคาถา กัณฑ์ชูชก มี 79 พระคาถา กัณฑ์จุลพน มี 35 พระคาถา กัณฑ์มหาพน มี 80 พระคาถากัณฑ์กุมาร มี 101 พระคาถา กัณฑ์มัทรี มี 90 พระคาถา กัณฑ์สักกบรรพ มี 43 พระคาถา กัณฑ์มหาราช มี 69 พระคาถา กัณฑ์ฉกษัตริย์ มี 36 พระคาถา กัณฑ์นครกัณฑ์ มี 48 พระคาถา (พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนต์ลีโล), 2553) ดังนั้น การเทศน์มหาชาติ คือมหากุศลที่เตือนบุคคลให้น้อมรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญของมวลมนุษยชาติเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับหลักสำคัญความเป็นความพลเมือง ประเพณีการเทศน์มหาชาติจัดเป็นการทำบุญใหญ่ และมีความสำคัญในสังคมไทยเนื่องจากเป็นประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ทำสืบเนื่องมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน เพราะความเชื่อว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติแล้วจะได้กุศลแรง และหากใครตั้งใจฟังให้จบในวันเดียวจะได้เกิดร่วม และพบพระศรีอริยเมตตรัยโพธิสัตว์ ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

จากความสำคัญในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจเรื่องการสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริม ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอสาระ รวมถึงการพัฒนาเพื่อให้เกิดความแตกต่าง และน่าสนใจจากเดิม (พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย์) และคณะ, 2564) สื่อความหมายให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ สอดแทรกเพื่อประยุกต์เนื้อหาเป็นการเปรียบเทียบกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เป็นการเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์เพื่อการวางแผนอย่างมีสติของทั้งด้านพระนักเทศน์ และผู้ฟังอย่างมี สติของแต่ละบุคคลเพื่อให้การสื่อสารนั้นบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เชื่อมโยงกับกระบวนการและค่านิยมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การเทศน์มหาชาติจึงเป็นการบ่มเพาะปลูกฝังความรู้ และสร้างจิตสำนึกในด้านหน้าที่และความ เป็นพลเมืองและสังคม สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศก็ จะต้องอาศัยหน้าที่และความเป็นพลเมืองในการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ทักษะ จิตสำนึก ตระหนักในคุณค่า มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและความเป็นพลเมืองโดยส่วนใหญ่อยู่บนฐานความคิด กระบวนการและ ค่านิยมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย บริบทของนโยบายสาธารณะในกระแสการปฏิรูปมีเงื่อนไขของ สังคมเข้ามาเกี่ยวข้องที่สลับซับซ้อน และหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนบริบทของการบริหารงาน ภาครัฐเข้าสู่ระบบอภิปาล ตระหนักถึงภาวะการณ์พึ่งพาหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางและเป็น ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนทำให้เกิดเครือข่ายนโยบายในลักษณะต่าง ๆ ขึ้นพร้อมกับความต้องการข้อมูลและ ความรู้ในการใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญใน การวิเคราะห์ภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่ตั้งอยู่บนฐานของการตระหนัก รู้ถึงสิทธิและหน้าที่นำไปสู่พฤติกรรมของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม (Jantawan, N., 2016); (Jensantikul, N., 2013)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การสื่อสารใน การเทศน์ มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอ สาระ และเพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสาระใน การเทศน์มหาชาติเพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และนำผลการวิจัยนี้กลับมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมความเป็น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการเทศน์มหาชาติ เป็นแนวทางการเพิ่มศรัทธา การสร้างแรงจูงใจ สร้าง ความสัมพันธ์อันดีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการก้าวสู่ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ ประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย
2. เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นี้มุ่งเน้นศึกษาการสื่อสารในการ เทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอสาระ และ แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) พระนักเทศน์มหาชาติ มีประสบการณ์ในการเทศน์มหาชาติไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 9 รูป 2) คฤหัสถ์ ผู้ที่ติดตามการฟังเทศน์มหาชาติเป็นประจำ จำนวน 8 คน และ 3) นักวิชาการ ผู้มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การเป็นนักวิชาชีพด้านการสอนการสื่อสารและการศาสนาไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน รวมจำนวน 20 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างร่วมกับการสังเกต และแบบสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการเทศน์มหาชาติ และผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาได้จากแบบสัมภาษณ์จากการลงพื้นมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาเป็นแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประเด็นเนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนอุดมการณ์ การปรึกษาหารือร่วมกันผ่านการเทศน์มหาชาติเป็นการพัฒนาความเข้าใจ และการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในระดับชุมชน เพื่อเพิ่มพลังอำนาจ ฝึกฝนการเรียนรู้ การพึ่งพาตนเองใน การสื่อสารระหว่างประชาชนให้เรียนรู้แนวทางการปกครองให้เป็นที่ยอมรับภายใต้การปกครองประชาธิปไตย เนื้อหาสาระจึงมีความสำคัญในการส่งเสริมเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาในเทศน์มหาชาติได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบของการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารภายใต้กระบวนการหลักแห่งความทันสมัยนิยม และการสื่อสารจากผู้มีอำนาจในสังคม ซึ่งให้ความสำคัญกับการสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น หลักการสำหรับการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับสังคม การมีคุณธรรม เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการช่วยให้บ้านเมืองมีการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติย่อมได้คตินิยมย้าให้มีอุดมการณ์เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพราะฉะนั้น การฟังเทศน์มหาชาติ จึงสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) ด้านกาย การเทศน์มหาชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ด้านจิตใจ การปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ความยุติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ประชาชนของสังคมได้รับรู้ถึงคุณธรรมคำสอน 3) ด้านสังคม การแสดงเนื้อหาด้านอุดมการณ์ กฎหมาย และความซื่อสัตย์จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองตามหลักการบูรณาการตามหลักธรรมโดยอาศัยการเทศน์มหาชาติเข้ามามีบทบาท และ 4) ด้านปัญญา เน้นคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล และมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองโดยสันติวิธี

2. วิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติ ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังนี้ 1) การเปิดเรื่องหรือเข้าสู่เนื้อเรื่อง การกล่าวเปิดเรื่อง เป็นการนำเสนอด้วยกลวิธีที่น่าติดตาม ชักนำให้ผู้ฟังรู้สึกว่เนื้อหาที่กล่าวต่อไปน่าติดตาม น่าค้นหา ชวนให้เกิดความสนใจเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง การเปิดเรื่องอาจมีความแตกต่างกันออกไป คือ 1.1) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวแสดงความยินดีและการอนุโมทนาบุญต่อผู้ฟัง 1.2) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยายโดยสอดแทรกหลักธรรม 1.3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บรรยาย และการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที และ 1.4) การเปิดเรื่องด้วยบทนมัสการตามด้วยพุทธภาษิต 2) เนื้อหาของเรื่องหรือการดำเนินเรื่อง การดำเนินเรื่องที่มักจะครอบคลุมเนื้อหาประเด็นสำคัญและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ รวมทั้งศิลปะในการนำเสนอ

เนื้อหา เรื่องราวที่น่าสนใจตลอดการดำเนินเรื่องจนจบเนื้อหา โดยสอดแทรกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อที่ สอดคล้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในสาระสำคัญได้ การเทศน์ มหาชาติถึงแม้จะเป็นการถ่ายทอดบทบาทชีวิตพระเวสสันดร เป็นเรื่องราวที่มีคุณค่าแก่การศึกษาเพื่อเพิ่มพูน สติปัญญาแก่คนสังคมในยุคปัจจุบัน แต่ผู้ฟังสามารถตีความในเนื้อหาจาก การฟัง ยึดมั่นอยู่ในหลักธรรม มีความ เคารพบูชาพระรัตนตรัย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตโดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยให้รักความสงบ ความเสียสละ และยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม และสะท้อน การปกครองในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการมี เสถียรภาพทางสังคม และความเจริญก้าวหน้า การบริหาร การปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนา อย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียว การธำรงรักษา ความชอบธรรมของการปกครอง และการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง การดำเนินเรื่องโดยใช้ประเด็น ของเรื่องสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บรรยายดำเนินเรื่องด้วยการลำดับเนื้อหาที่ต้องบรรยาย และ เรียงลำดับตามความสำคัญสอดคล้องกับรูปแบบการจัดงานเทศน์มหาชาติ และวัตถุประสงค์ของการจัดงานเป็นที่ ดึงดูด สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้ที่เข้ามาฟังเทศน์มหาชาติ เป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักถึงที่ ต้องการนำเสนอ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในอนาคต 3) การสรุปประเด็น การสรุปประเด็นเพื่อปิด เรื่องในเทศน์มหาชาติ เป็นการสรุปประเด็นที่ได้บรรยายมาแล้ว เพื่อให้ผู้ฟังจดจำง่ายและกล่าววยพรให้ผู้ฟัง ถือว่าเป็นรูปแบบการเทศน์มหาชาติในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะที่เป็นที่นิยม ได้แก่ 3.1) การเทศน์มหาชาติ แบบเรียงกัน และ 3.2) การเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ การสรุปประเด็นเป็นการสร้างความประทับใจให้กับคน ฟัง เป็นการระดมคำพูดทั้งหมดให้มีความหนัก และเข้าใจให้ผู้ฟังกระทำการตามที่ต้องการ ควรยาวพอที่จะประมวล ความคิดให้ชัดเจน เช่น การสรุปประเด็นเพื่อปิดเรื่องในเทศน์มหาชาติ เป็นการสรุปประเด็นที่ได้บรรยายมาแล้ว เพื่อให้ผู้ฟังจดจำสอดแทรกการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

3. แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความ เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีแนวทางที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่าง เป็นระบบ ดังนี้ 1) กระตุ้นความสนใจจากผู้ส่งสารด้วยความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียง ศักยภาพของการเทศน์ มหาชาติในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โอกาสที่เอื้อให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วม และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ ความน่าเชื่อถือ ของผู้ส่งสาร คือ พระนักเทศน์ในสายตาของผู้ฟังในฐานะเป็นตัวแทนของวัดซึ่งจะมีลักษณะน่าเชื่อถือและความ นิยมยอมรับกับมีชื่อเสียงในสายตาผู้ฟัง มีศักยภาพในการเข้าถึงผู้ฟังทั้งใน ด้านปริมาณและคุณภาพ โอกาสในการมี ส่วนร่วมของผู้ฟังเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลในการรับรู้และช่วยให้เกิดความเข้าใจในความหมายที่สอดคล้องกับ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2) โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล โดยปกติ ผู้ฟังเทศน์มหาชาติมักเลือกรับเนื้อหาสาระหรือสารซึ่งสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิด ความสนใจของตน และสิ่งที่ พิจารณาแล้วว่าเป็นประโยชน์แก่ตน และจะหลีกเลี่ยงการรับสารที่ขัดแย้งกับความรู้ ทศนคติ หรือ ความเชื่อของ ตน ดังนั้นพระนักเทศน์ควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวและสอดแทรกเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการและความ สนใจของผู้ฟัง หรือในกรณีที่ต้องการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ฟังก็ควร ระมัดระวังในการสร้างสารเพื่อทำให้ผู้ฟังเห็นประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ลดการต่อต้าน และสร้างการยอมรับ โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล 3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยหลากหลายช่องทาง การสื่อสารที่นำเอา เครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อให้การสื่อสารง่ายและสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สื่อจะเป็นตัวกลางในการนำสารมายัง ผู้ฟังทำให้รับรู้ความรู้สึกรู้ทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส โดยผู้ใช้เทคโนโลยี นั้นต้องมีความเข้าใจในเครื่องมือต่าง ๆ เป็นอย่างดี และรู้ว่าเทคโนโลยีไหนเหมาะกับอะไรและควรสื่อสารใน รูปแบบใดกับคนกลุ่มใด เช่น การใช้โทรศัพท์ผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งก็ คือ คุณลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารให้เข้าใจและรำลึกไว้เสมอว่าการสื่อสารมี

ความเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่งก็เพราะความสัมพันธ์ที่เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาของทุกองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประเด็นเนื้อหาสาระในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีเนื้อหาของสารถือเป็นหัวใจสำคัญ ครอบคลุมความรู้ ความคิด และประสบการณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิต ปรัชญา ศาสนา และอื่น ๆ เนื้อหาของสารดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) ข้อเท็จจริง 2) ข้อคิดเห็น หรือ ทรรศนะ และ 3) ความรู้สึก (พชร บัวเพียร, 2537) โดยมุ่งศึกษาหลักธรรมคำสอน และการประยุกต์ใช้ เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ และสร้างความสัมพันธ์อันดีในความเป็นพลเมืองตระหนักในคุณธรรมของตนเองเพื่อร่วมกันสร้างสังคมให้เข้มแข็งในทุกมิติ (รัชเกล้า กองแก้ว, 2559); (อภิชาติ ดำดี, 2549) นอกจากนี้ การมีคุณธรรม การเคารพสิทธิความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การพหุคณาภิธานเมือง มีจิตสาธารณะ จะต้อง เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดี แสงมเหหมัด, 2555) การสร้างสังคมไทยไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2555) ความเป็นพลเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค และสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยในปัจจุบันยังขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สังคมเกิดการพัฒนาในทุกมิติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างให้เป็นพลเมืองดีของสังคมองค์ประกอบสำคัญ (รัชเกล้า กองแก้ว, 2559) คือ 1) ด้านกาย การเทศน์มหาชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม การปฏิบัติตนสอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดีขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยการสร้างความเป็นพลเมืองของประชาชนขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ และลักษณะของประชากรในพื้นที่ (ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดี แสงมเหหมัด, 2555) การสร้างความเป็นพลเมือง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้คนรับรู้ข้อเท็จจริง การเทศน์มหาชาติจึงเข้ามาช่วยในการประสานงานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสังคม ชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นในการปรับเปลี่ยนค่านิยม ทักษะ พฤติกรรม และการจงใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วส่งผลการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับกระบวนการในการรับรู้ข่าวสารร่วมกัน แสดงแนวคิดเรื่องพลวัตของการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับอารมณ์ความรู้สึกของคู่สื่อสาร (Clevenger, T. J. R., 1959) และการตั้งมั่น และบริบูรณ์ในศีลสอดคล้องกับพลเมืองที่ดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) 2) ด้านจิตใจ เป็นการปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทย ความยุติธรรม เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลของสังคมได้รับรู้ถึงคุณธรรม และมีจิตเป็นธรรมในระบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกับความหมายพลเมืองจากแนวคิดของสาธารณนิยมนที่เน้นบทบาทของพลเมืองของระบอบประชาธิปไตย (อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) 3) ด้านสังคม การแสดงเนื้อหาด้านอุดมการณ์ กฎหมาย และความซื่อสัตย์จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองตามหลักการบูรณาการตามหลักธรรมโดยอาศัยการเทศน์มหาชาติเข้ามามีบทบาท สามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกับคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประกอบด้วย 3.1) มีความรู้ความเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลก 3.2) ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก 3.3) มีความรักในเสรีภาพ 3.4) เคารพความเสมอภาค 3.5) คิดวิเคราะห้อย่างเป็นเหตุเป็นผล 3.6) มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และพหุสังคม 3.7) เคารพกฎหมาย 3.8) มีความรู้ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และทางการเมือง 3.9) ยึดมั่นในหลักสันติวิธี สอดคล้องกับคุณสมบัติของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) และ 4) ด้านปัญญา เน้นคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองโดยสันติวิธีสอดคล้องกับแนวคิดการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมของพลเมือง จึงเป็นแนวคิดทางสังคมที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์

และการพัฒนาสังคมโดยรวมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมของความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในสังคมจึงเป็นรูปแบบอุดมคติของความเป็นพลเมืองดีที่ประชาชนสามารถมีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และการเมืองเพื่อผลประโยชน์แห่งตนและส่วนรวมภายใต้ภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ณัฐนันท์ ศิริเจริญ, 2552)

2. วิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีรายละเอียดของการอภิปรายผลในประเด็นดังนี้ 1) การเปิดเรื่องหรือเข้าสู่เนื้อเรื่อง เป็นการนำเสนอด้วยกลวิธีที่ชักนำให้ผู้ฟังรู้สึกว่เนื้อหาน่าติดตาม น่าค้นหา และเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง การเปิดเรื่องอาจมีความแตกต่างกันออกไป คือ 1.1) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวแสดงความยินดีและการอนุโมทนาบุญต่อผู้ฟัง 1.2) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยาย โดยสอดแทรกหลักธรรม 1.3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บรรยาย และการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที และ 1.4) การเปิดเรื่องด้วยบทนมัสการตามด้วยพุทธาษิตสอดคล้องกับความสนใจของผู้ฟังเป็นแรงจูงใจในการทำมาความดี และสร้างสัมพันธ์กับผู้ฟัง โดยอิงรูปแบบของการจัดเทศน์มหาชาติ พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ พบว่า รูปแบบการเทศน์มหาชาติ มี 4 ประเภท คือ 1) รูปแบบการจัดเทศน์มหาชาติ 2) รูปแบบการนิมนต์พระเทศน์มหาชาติ 3) รูปแบบการจัดสถานที่เทศน์มหาชาติ และ 4) รูปแบบการจัดธรรมาส์เทศน์มหาชาติ โดยปัจจุบันนิยมใช้ คือ รูปแบบการจัดเทศน์แบบประยุกต์ (พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนตสีโล), 2553) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรพรรณ ปิณฑนโธวาท เรื่อง การสร้างสารเพื่อโน้มน้าวใจ การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้สื่อสารถ่ายทอดความคิดออกมาผ่านสัญลักษณ์ในรูปแบบที่ผู้รับสารจะเข้าใจได้ มีกลยุทธ์การสร้างสารที่มีความหลากหลาย (อรพรรณ ปิณฑนโธวาท, 2549) 2) เนื้อหาของเรื่อง การดำเนินเรื่องที่ตัวละครรอบคอบเนื้อหาประเด็นสำคัญและสนองจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ รวมทั้งศิลปะในการนำเสนอเนื้อหา เรื่องราวให้น่าสนใจตลอดการดำเนินเรื่องจนจบเนื้อหา โดยสอดแทรกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจในสาระสำคัญได้ การเทศน์มหาชาติถึงแม้จะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวที่มีคุณค่าแก่การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนสติปัญญาแก่บุคคลในยุคปัจจุบันสามารถตีความในเนื้อหาจากการฟัง เนื่องด้วยคนไทยยึดมั่นอยู่ในหลักธรรม มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตโดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยให้รักความสงบ เสียสละ และยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม และสะท้อน การปกครองในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทางสังคมและนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้า การบริหารและการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียว เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง การดำเนินเรื่องโดยใช้ประเด็นของเรื่องและสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บรรยายดำเนินเรื่องด้วยการลำดับเนื้อหาที่ต้องบรรยาย และเรียงลำดับตามความสำคัญสอดคล้องกับรูปแบบการจัดงานเทศน์มหาชาติ และวัตถุประสงค์ของการจัดงานเป็นที่ดึงดูด สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้ที่เข้ามาฟังเทศน์มหาชาติเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักสิ่งที่จะต้องการนำเสนอ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในอนาคต สอดคล้องกับการสื่อสารที่นอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ และความต้องการจากผู้ส่งสารแทนความคิดและสื่อแทนปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแล้วคนเราเลือกใช้การสื่อสารนั้น ยังมีเจตนาและอำนาจในเชิงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากการตีความหมายที่สื่อถึงบทบาท และความสัมพันธ์ การตีความ และอธิบายถึงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ในการสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเข้าใจการสื่อความหมาย ดังนั้นการอธิบายลักษณะการสื่อสารที่นำเสนอออกไปจึงเป็นการอธิบายที่มีวัตถุประสงค์บางอย่างแฝงอยู่เรียกว่า กลวิธี สอดคล้องกับ จันทิมา อังคพณิกิจ เรื่องกลวิธีที่ปรากฏในถ่ายทอดทางภาษาเป็นถ้อยคำเพื่อสื่อไปยังผู้รับสาร คือ กลวิธีทางภาษา ซึ่งเป็นหนึ่งในกลวิธีของการผลิตตัวบท หมายรวมทั้งวจนภาษา และอวจนภาษา ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไป และ

กิจกรรมการสื่อสารมักจะเจือปนด้วยกลวิธีทางภาษาที่แตกต่างกันไปด้วย นอกเหนือจากรูปแบบ หรือ แบบแผนของข้อความตามประเภทแล้ว ยังต้องมีระบบของ การเลือกใช้ภาษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์อีกด้วย (จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) 3) การสรุปประเด็น สรุปความสำคัญต่อประเด็นหลักของเรื่อง แสดงความคิดรวบยอด สรุป และทั้งท้ายสร้างคำใหม่ให้จดจำ การจัดการการสื่อสาร ผู้ส่งสารใช้การจัดการสื่อสารในการวางแผนก่อนมีการจัดงานเทศน์มหาชาติ แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ สามารถเปลี่ยนวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นโอกาสช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งวิธีการสรุปเรื่องในลักษณะดังกล่าวเหมือนการจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และทัศนคติซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ เกี่ยวกับกระบวนการของการสรุปประเด็นของการเล่าเรื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงจุดเน้นของเป้าหมายในการสรุปเรื่อง (อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 2558) และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทิมา อังคพนิชกิจ เกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติจะสะท้อนภาพวิถีการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันก็ได้แฝงคุณธรรมที่ล้ำค่าในวิธีการคลี่คลายปมปัญหาด้วยวิธีที่แยบยลชาญฉลาด ทั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญให้กับสังคมในยุคปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาเรื่องความขัดแย้ง การแก้ปัญหาโดยใช้การเทศน์มหาชาติจะช่วยซึมซับให้ผู้ที่ศึกษาได้มีคุณธรรมประจำใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่ตนอยู่ร่วมได้อย่างราบรื่น (จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) โดยการสรุปประเด็นเป็นการสร้างความประทับใจให้กับคนฟัง เป็นการระดมคำพูดทั้งหมดให้มีน้ำหนักและเร้าใจให้ผู้ฟังกระทำการตามที่ต้องการ และควรยาวพอที่จะประมวลความคิดให้ชัดเจน เช่น การสรุปประเด็นเพื่อปิดเรื่องในเทศน์มหาชาติ เป็นการสรุปประเด็นที่ได้บรรยายมาแล้วเพื่อให้ผู้ฟังจดจำสอดคล้องหลักการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

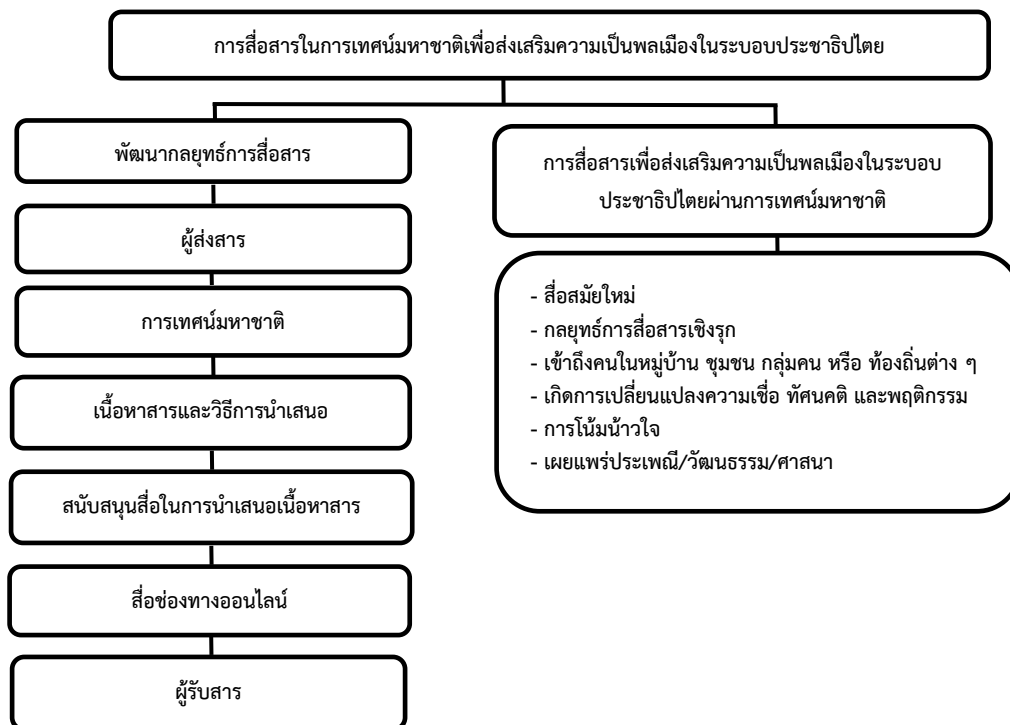
3. แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้ 1) กระตุ้นความสนใจด้วยผู้ส่งสารด้วยความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียง ศักยภาพของการเทศน์มหาชาติในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โอกาสที่เอื้อให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วม และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร คือ พระนักเทศน์ในสายตาของผู้ฟังในฐานะเป็นตัวแทนของวัดซึ่งจะมีลักษณะน่าเชื่อถือและความนิยมยอมรับกับมีชื่อเสียงในสายตาผู้ฟัง มีศักยภาพในการเข้าถึงผู้ฟังทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้ฟังเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลในการรับรู้และช่วยให้เกิดความเข้าใจในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ เสฐียร พันธงชัย ได้กล่าวไว้ว่า พระนักเทศน์มีบทบาทสำคัญเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา (เสฐียร พันธงชัย, 2516) และยิ่งสอดคล้องกับพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควรเป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่ การต้อนรับ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื้อบุญอันยอดเยี่ยมของโลก (ม.ม. (ไทย) 12/74/66) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คุณสมบัติของผู้เทศน์นั้นควรยึดแนวทางของพระพุทธเจ้า (ม.อ. (ไทย) 14/343/402) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมต้องมีคุณลักษณะ และเพียบพร้อมด้วยวิชา หมั่นอบรมฝึกฝนจิตของตนเอง มีจิตเมตตาต่อผู้ฟังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจพระพุทธร่องค์ตรัสองค์แห่งพระธรรมถกไว้ 5 ประการ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/205) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาโพธิวงศาจารย์ และพระราชธรรมวาทิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ใน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีหลายรูปแบบวิธีการไม่ว่าเป็นการเทศน์ การบรรยาย การปาฐกถา และวิธีการที่ได้ผลมากที่สุด คือ การเทศน์ หมายถึง การบอก การแสดง การแจกแจง การเปิดเผย การทำให้แจ่มแจ้งซึ่งพระธรรมคำ สอน และมีชื่อเรียกเฉพาะอย่างหนึ่งว่า การแสดงพระธรรมเทศนา การเทศน์เป็นเรื่องของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญ และศักดิ์สิทธิ์ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองตลอด 45 ปี อันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามั่นคงตราบนานเท่าทุกวันนี้ ผู้เทศน์ คือ ผู้แทนพระพุทธเจ้า (พระมหาโพธิวงศาจารย์, 2563); (พระราชธรรมวาทิ (ชัยวัฒน์ ธมมวาทโน), 2549) และสอดคล้องกับองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส ได้ให้ความสำคัญของพระนักเทศน์ไว้ว่า พระนักเทศน์เป็นเพื่อนยามสบาย เป็นสหาย

ยามโศกศล เป็นมิตรนิจนิรันดร์ และเป็นมิ่งขวัญของปวงชน (องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส, 2549) และยังสอดคล้องกับพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ที่ว่าพระนักเทศน์ต้องยึดหลักแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการความเป็นพลเมืองผ่านการเทศน์มหาชาติตามหลักการของพระพุทธเจ้า 4 ประการ (ที.สี. (ไทย) 92/198/161) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) 2) โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล โดยปกติผู้ฟังเทศน์มหาชาติมักเลื่อมใสเนื้อหาสารซึ่งสอดคล้องกับแนวคอดของ พชร บัวเพียร ที่ว่า ความรู้สึกนึกคิด ความสนใจของตน และสิ่งที่พิจารณาแล้วว่าเป็นประโยชน์แก่ตน และจะหลีกเลี่ยงการรับสารที่ขัดแย้งกับความรู้ ทศนคติ หรือความเชื่อของตน ดังนั้นพระนักเทศน์ควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวและสอดแทรกเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้ฟัง หรือ ในกรณีที่ต้องการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ฟังก็ควรระมัดระวังในการสร้างสารเพื่อให้ผู้ฟังเห็นประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ลดการต่อต้าน และสร้างการยอมรับ โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูลสอดคล้องกับเนื้อหาของสารจะครอบคลุมความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่มนุษย์ต้อง การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเพื่อความเข้าใจร่วมกัน (พชร บัวเพียร, 2537) 3) ใช้สื่อหลายช่องทาง/หลากหลาย จากพัฒนาการของการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารในปัจจุบัน มีสื่อใหม่เป็นเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่อำนวยความสะดวก รวดเร็วในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ และโมบายล์โฟน รวมไปถึงระบบโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารใหม่ในยุคปัจจุบัน หากสามารถนำแนวทางการเผยแผ่เหล่านี้ไปใช้จะเป็นประโยชน์ในการสื่อสารในวงกว้างที่ได้ทั้งประโยชน์ ประหยัด และสอดคล้องกับกาลสมัยได้อย่างแท้จริงใน การเผยแผ่การเทศน์มหาชาติผ่านอุปกรณ์ที่พกพาได้สะดวกอย่างสมาร์ตโฟน หรือ แท็บเล็ตที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และ ยูทูบ (YouTube) แพลตฟอร์มเหล่านี้สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกมีส่วนร่วมได้มากกว่าการรับชมทางโทรทัศน์ทั่วไปโดยผู้ที่เลื่อมใสชมผ่านทางออนไลน์นั้นสามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวในการเปิดรับข้อมูลจากหลายแหล่งช่องทางการเผยแผ่ต้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Dominick, J. R. ที่กล่าวว่า การสื่อสารที่สมบูรณ์จะต้องมีผู้ส่งสารและผู้รับสารเพื่อทำหน้าที่ในการสื่อสารระหว่างกัน โดยผ่านช่องทางการสื่อสารหรือที่เรียกว่าตัวกลางเชื่อมต่อกันให้สามารถส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากต้นทางไปยังปลายทางได้ข้อมูลข่าวสารที่รับส่งถึงกันนั้นอาจเป็นสัญญาณภาพ เสียง หรือ ข้อมูลซึ่งจะต้องส่งจากต้นทางไปยังปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้ส่งสารส่งสารอย่างมีวัตถุประสงค์ชัดเจนผ่านสื่อหรือช่องทางที่เหมาะสมถึงผู้รับสารที่มีทักษะใน การสื่อสารและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน กระบวนการซึ่งองค์การที่มีโครงสร้างการทำงานที่ซับซ้อนอาศัยเครื่องมือหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งชนิดในการผลิตและส่งข่าวสารซึ่งมีความเป็นสาธารณะไปยังกลุ่มผู้รับสารจำนวนมากซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ และอาศัยการจัดกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ (Dominick, J. R., 2005) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Tubbs, S. L. & Moss, S. ที่กล่าวว่าการสื่อสารซึ่งเกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการนำการสื่อสารโทรคมนาคมมาผสมกับระบบคอมพิวเตอร์ จึงเกิดเครือข่ายการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงในรูปแบบของเครือข่ายอัจฉริยะ ซึ่งมีได้เป็นเพียงเทคโนโลยีแต่ถือเป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่สำคัญยิ่ง (Tubbs, S. L. & Moss, S., 2000) เครือข่ายการสื่อสารดังกล่าวส่งผลต่อการสื่อสารทั้งในแง่ความสะดวก ความรวดเร็ว และปริมาณข้อมูลข่าวสารที่สื่อสารระหว่างกัน ได้แก่ การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (internet) การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) การประชุมทางไกล (teleconferencing) และการทำงานทางไกล (telecommuting) เป็นต้น 4) หลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสารและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบด้วยการส่งเสริมให้ประเด็นเนื้อหา และวิธีการนำเสนอมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น โดยจะยึดหลักการทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมประเด็นเนื้อหาและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2544) ได้แก่ ด้านสันตัสสนา

ด้านสมาทปนา ด้านสมุตเตชนา และด้านสัมปหังสนา สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชธรรมวาที ที่เสนอไว้ว่า พระนักเทศน์เป็นเพื่อนยามสบาย เป็นสหายยามโศกศัล เป็นมิตรนิจันรินทร์ และเป็นมิ่งขวัญของปวงชน (พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน), 2549) และยังสอดคล้องกับองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส ที่ว่า พระผู้เทศน์จึงมีอิทธิพลต่อผู้ฟังธรรม และต้องยึดหลักแนวทางการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการความเป็นพลเมืองผ่านการเทศน์มหาชาติตามหลักการของพระพุทธเจ้า 4 ประการ (องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส, 2548) (ที.สี. (ไทย) 92/198/161) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งได้สามารถเขียนเป็นรูปโมเดลได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย พบว่า การเทศน์มหาชาติ เป็นการสื่อสารระดับชุมชนซึ่งแน่นอนว่ามีจำนวนคนที่มากกว่าการสื่อสารกลุ่มย่อย โดยอาจเป็นไปได้ในรูปแบบกลุ่มชุมชน พื้นที่ และตำบล หรือ ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมให้คล้อยตามกัน เนื่องจากอิทธิพลต่อ การดำเนินชีวิตของชาวพุทธ เป็นวิถีชีวิตที่ผูกพันใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยผ่านการแสดงธรรมในรูปแบบเทศนา วิธีการเทศน์ที่มีความเหมาะสมย่อมสามารถสื่อสารสอดแทรกความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยไปในหมู่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ด้านเนื้อหาสาร ผู้สื่อสารมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังเทศน์มหาชาติ เพื่อให้เข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น ให้ตระหนักถึงการตั้งมั่นในศีลธรรม มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์ มีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีส่วนร่วมการเมืองการปกครองยึดสันติวิธี และเคารพความแตกต่าง ด้านวิธีการนำเสนอ โดยการการเปิดเรื่อง หรือ เข้าสู่เนื้อเรื่อง เนื้อหาต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน เป็น

เรื่องราวเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยมีความหมายแฝงไว้เพื่อให้อำนาจ ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ให้ภาพพจน์ ใช้ลีลาภาษาประดับคำ และประยोज์ให้เกิดความงามในลักษณะด้านภาพพจน์ การสรุปประเด็น สรุปความสำคัญต่อประเด็นหลักของเรื่อง แสดงความคิดรวบยอด เพื่อสร้างคำใหม่ให้จดจำ การจัดการการสื่อสาร ผู้ส่งสารใช้การจัดการสื่อสารในการวางแผนก่อนมีการจัดงานเทศน์มหาชาติ แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ สามารถเปลี่ยนวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นโอกาสช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติ คือ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารให้เข้าถึงคนในหมู่บ้าน ชุมชน กลุ่มคน หรือท้องถิ่น เพื่อส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมให้คล้อยตามกัน เป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยไม่ปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร ลักษณะเปิดกว้าง โดยใช้การพัฒนาสังคมสนับสนุนสื่อในการนำเสนอเนื้อหาสาระได้อย่างเหมาะสมเข้ากับยุคสมัย และการใช้สื่อทางช่องทางออนไลน์ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (YouTube) กับหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบด้วยการส่งเสริมให้ประเด็นเนื้อหา และวิธีการนำเสนอมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ประเด็นเนื้อหาสาระ มีการแลกเปลี่ยนอุดมการณ์ การปรึกษาหารือร่วมกันผ่านการเทศน์มหาชาติเป็นการพัฒนาความเข้าใจ และการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนการฟังเทศน์มหาชาติ จึงเป็นการเจริญกุศล สติปัญญา และการสวดธรรมได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมการเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1.1) ด้านกาย 1.2) ด้านจิตใจ 1.3) ด้านสังคม และ 1.4) ด้านปัญญา 2) วิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย 2.1) การเปิดเรื่องหรือเข้าสู่เนื้อเรื่อง ได้แก่ 2.1.1) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวแสดงความยินดีและการอนุโมทนาบุญต่อผู้ฟัง 2.1.2) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยาย โดยสอดแทรกหลักธรรม 2.1.3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่บรรยาย และการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที และ 2.1.4) การเปิดเรื่องด้วยบทนมัสการตามด้วยพุทธภาษิต 2.2) เนื้อหาของเรื่อง หรือ การดำเนินเรื่อง เป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักถึงที่ต้องการนำเสนอ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในอนาคต 2.3) การสรุปประเด็น มี 2 ลักษณะที่เป็นที่นิยม ได้แก่ 2.3.1) การเทศน์มหาชาติแบบเรียงกัน และ 2.3.2) การเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ 3) แนวทางการพัฒนาประเด็นเนื้อหาสาระและวิธีการนำเสนอสารในการเทศน์มหาชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีแนวทางอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 3.1) กระตุ้นความสนใจจากผู้ส่งสารด้วยความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียง 3.2) โน้มน้าวใจด้วยความหนักแน่นของข้อมูล 3.3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยหลากหลายช่องทาง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) หน่วยงานหรือองค์กรประชาธิปไตย และภาคประชาชน ควรมีแผนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดวัตถุประสงค์สามารถวัดได้สอดคล้องกับความเป็นพลเมือง การมีสิทธิเสรีภาพ 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ควรสนับสนุนให้พลเมืองตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสติต่าง ๆ ของตน รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดย การแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเมืองภาคตัวแทน ต้องมีแผนพัฒนาผู้นำทำหน้าที่ในการสนับสนุนดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยให้ความรู้ในเนื้อหาหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง รวมถึงการพัฒนาการใช้สื่อรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมในการรับสื่อของผู้รับสาร และการพัฒนาบทบาทของวัดให้เป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นที่รวมใจของประชาชน ทำหน้าที่ทั้งศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรมในการปฏิบัติกิจกรรม และข้อเสนอแนะใน

การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในมิติของสภาพการณ์และปัญหาของหน่วยงาน หรือ องค์กรประชาธิปไตย และภาคประชาชน การเมืองภาคตัวแทนพร้อมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา และการส่งเสริมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยศึกษาหาวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระตามประเภทของสื่อสมัยใหม่ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประเด็นเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอสาร และแนวทางการพัฒนาเฉพาะเรื่องเท่านั้น และควรศึกษาประเด็นในมิติด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2561). การวิเคราะห์ข้อความ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2552). การใช้สื่อบูรณาการเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. Veridian E-Journal, 5,(1), 150-162.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชิต แสงมเหหมัด. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- พชร บัวเพียร. (2537). นิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊คส์จำกัด.
- พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ (กนต์ลีโล). (2553). สืบสานการเทศน์มหาชาติ. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย) และคณะ. (2564). ทักษะการใช้ชีวิตในสถานการณ์โควิด 19 ตามหลักพุทธจิตวิทยา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 399-411.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์. (2563). วิถีชีวิตใหม่ New Normal. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/166631>
- พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน). (2549). ลีลาวาทีธรรม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระอัครเดช ญาณเตโช (โลกะผล). (2557). พุทธปรัชญาการศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 4(2), 49-62.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชเกล้า กองแก้ว. (2559). ความเป็นพลเมืองไทย: แนวคิดพื้นฐานในการขับเคลื่อนสังคม ในหลักสูตรการปกครองกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 59 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559-2560. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิชาการครองกันประเทศ.
- วรารณ สามโกเศศ. (21 เมษายน 2564). “การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประชาคมอาเซียน.”. มติชน, หน้า 2.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2555). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไท. ใน สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

- เสฐียร พันธงชัย. (2516). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: ผดุงวิทยาการพิมพ์.
- องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส. (2548). ศิลปะการเทศนา. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- _____. (2549). วิชาการเทศนา. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- อนุก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อภิชาติ ดำดี. (2549). หลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์
แก่นจันทร์.
- อรรณพ ปิณฑน์โอวาท. (2549). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2558). การเล่าเรื่องทางนิเทศศาสตร์: ศึกษาจากงานวิจัย. วารสารนิเทศศาสตร์และ
นวัตกรรม นิต้า, 2(1), 31-58.
- Clevenger, T. J. R. (1959). A synthesis of experimental research in stage fright. Quarterly journal of
speech, 45(1), 134-145.
- Dominick, J. R. (2005). Dynamics of mass communication: Media in the digital age. (8th ed.).
Boston: MA: McGraw-Hill.
- Jantawan, N. (2016). Democratic Citizenship: A Case Study of Undergraduates at the Main Campus of
Ramkhamhaeng University. Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 7(1), 103-113.
- Jensantikul, N. (2013). Social structure, role and public policy with the citizenship. Journal of
Liberal Arts Prince of Songkla University Hat Yai, 5(1), 49-62.
- Tubbs, S. L. & Moss, S. (2000). Human communication. Boston: MA: McGraw-Hill.